

จารึกบนแผ่นไม้กระดาน วัดพระธาตุแช่แห้ง :

คำอ่านและปริวรรตรอบหลัง

นวพรรณ ภัทรมูล

กลุ่มงานวิชาการ

๒๑ กันยายน ๒๕๖๑

‘จารึกบนแผ่นไม้กระดาน วัดพระธาตุแช่แห้ง’ เคยมีการอ่านก่อนหน้านี้โดย ศาสตราจารย์ ดร. ฮันส์ เพนธ์ ในชื่อว่า “๑.๗.๒.๑ วัดพระธาตุแช่แห้ง พ.ศ. ๒๑๒๘” ในหนังสือ “ประชุมจารึกล้านนา เล่ม ๔ : จารึกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่” คาดว่าเป็นการอ่านครั้งแรก คือพิมพ์เผยแพร่ในปี ๒๕๔๓ หลังจากนั้นเป็นเวลา ๑๘ ปี ซึ่งก็คือปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๑) ผู้เขียนและคณะทำงานพัฒนาฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทย ได้มีโอกาสได้เข้าไปสำรวจและถ่ายภาพจารึกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ และได้พบจารึกหลักนี้ในอาคารส่วนที่ยังไม่ได้จัดแสดง รู้สึกสนใจที่จะอ่านจารึกนี้อีกสักกรอบ เพราะตัวอักษรมีความสวยงาม ชัดเจนดี ประกอบกับจารึกเป็นแผ่นไม้กระดาน ดูไม่ค่อยจะทนทานเท่าไรนัก จึงควรจะรีบอ่านข้อความจารึกนั้นเสียก่อนที่จะลบเลือนไป

รู้จัก “จารึกบนแผ่นไม้กระดาน วัดพระธาตุแช่แห้ง”

จารึกหลักนี้เป็นจารึกบนแผ่นไม้กระดานรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า สูง ๑๑๗.๕ เซ็นติเมตร กว้าง ๒๖.๕ เซ็นติเมตร และหนา ๑.๕ เซ็นติเมตร (วัดโดยคณะทำงานพัฒนาฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑) สภาพทั่วไปยังคงสมบูรณ์อยู่ มีรอยแตกกร่อนเล็กน้อยบริเวณส่วนปลายท่อนล่างของจารึก ตามประวัติที่เขียนในหนังสือ “ประชุมจารึกล้านนา เล่ม ๔ : จารึกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่” ทำให้ทราบว่าจารึกหลักนี้ถูกย้ายมาจากวัดพระธาตุแช่แห้ง ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยนายไกรศรี นิมมานเหมินท์ ได้พบจารึกหลักนี้ที่หลังวิหารวัดพระธาตุแช่แห้ง แล้วจึงไปได้นำไปเชียงใหม่ และใน พ.ศ. ๒๕๓๑ นายไกรศรี นิมมานเหมินท์ ก็ได้นำจารึกหลักนี้ไปไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ และอยู่ที่นั่นต่อมาจนถึงปัจจุบัน เลขทะเบียนคือ ๓๗/๒๕๓๑

อักษรที่จารึกเป็นอักษรฝักขาม ภาษาไทย มีข้อความจารึก ๑ ด้าน จำนวน ๒๑ บรรทัด ส่วนอายุของจารึกนั้นไม่มีระบุไว้เป็นตัวเลข ศาสตราจารย์ ดร. ฮันส์ เพนธ์ ได้คำนวณอายุจากข้อความในจารึกที่ว่า “ปีดับเจ้า เดือนเจ็ด แรมสี่ค่ำ เม็งวันพุธ ไทย(ว่าวัน)กั๊ดเป้า ดิถีสาม นาทีสามสิบสอง ฤกษ์สิบเจ็ด นาทียี่สิบ)เจ็ด โยคนใน สิบแปดนาทีสิบสาม ยามแตร เทียงวัน สามบาตรน้ำ” ซึ่งเป็นช่วงเวลาสร้างวิหารว่าตรงกับปี พ.ศ. ๒๑๒๘

ภาพจารึกบนแผ่นไม้กระดาน วัดพระธาตุแช่แห้ง
ถ่ายเมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่
สำรวจโดยคณะทำงานฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทย

คำอ่าน-ปริวรรตจารึกบนแผ่นไม้กระดาน วัดพระธาตุแช่แห้ง รอบหลัง

“จารึกบนแผ่นไม้กระดาน วัดพระธาตุแช่แห้ง” ที่จะอ่านในที่นี้ มี ๑ แผ่น ซึ่งถ้าเทียบกับข้อมูลจารึก “๑.๗.๒.๑ วัดพระธาตุแช่แห้ง พ.ศ. ๒๑๒๘” ในหนังสือ “ประชุมจารึกล้านนา เล่ม ๔ : จารึกในพิพิธภัณฑสถานเชียงใหม่” ซึ่งระบุว่า มี ๒ แผ่นนั้น “จารึกจารึกบนแผ่นไม้กระดาน วัดพระธาตุแช่แห้ง” นี้ก็ตรงกับแผ่นที่ ๑ ในข้อมูลดังกล่าว ทั้งนี้ส่วนของแผ่นที่ ๒ นั้น ไม่พบที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงใหม่ และก็ยังไม่มีใครทราบว่าอยู่ที่ไหนในปัจจุบัน

การอ่านของผู้เขียนนั้น ได้ใช้คำอ่านเดิมของศาสตราจารย์ ดร. ฮันส์ เพนธ์ เป็นเค้าโครง เพราะศาสตราจารย์ ดร. ฮันส์ เพนธ์ ได้อ่านจารึกนี้ไว้ในขณะที่จารึกน่าจะยังมีสภาพที่สมบูรณ์กว่านี้ อักษรบางตัวที่ศาสตราจารย์ ดร. ฮันส์ เพนธ์ ได้อ่านและเห็นเป็นรูปอักษรชัดเจนนั้น ณ สภาพปัจจุบันผู้เขียนกลับมองไม่เห็นเสียแล้ว จึงพยายามอ่านเท่าที่ตาเห็นตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏ ซึ่งก็มีส่วนที่แตกต่างไปจากคำอ่านเดิมอยู่บ้างแต่ไม่มากนักอันได้แก่ ส่วนที่เป็นสระตำแหน่งของเครื่องหมาย และสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเครื่องหมายบางตัว ซึ่งผู้เขียนใช้ระบบสัญลักษณ์ประกอบคำอ่านจารึกคนละแบบกับของศาสตราจารย์ ดร. ฮันส์ เพนธ์ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบสัญลักษณ์ประกอบคำอ่านจารึกแบบของกรมศิลปากรซึ่งในฐานะข้อมูลจารึกในประเทศไทยก็ได้ใช้ระบบนี้ทั้งหมด

บรรทัด	คำอ่าน	คำปริวรรต
๑	พระเจ้าเปนพระ - ด	พระเจ้าเป็นพระ - ด
๒	ชาวหาวัดสาเดือนเท	ชาวหา ^๑ วัสสา ^๒ เดือนเท-
๓	ดมาแต่เมืองวิเทหะ	ศน์มาแต่เมืองวิเทหะ
๔	รอดแช่แห่งพูพย	รอด ^๓ แช่แห่งพูเพีย-
๕	งอญุจิมไม้สะโรงทัตมะ	งอญุจิม ^๔ ไม้สะโรง ^๕ ทัตมะ-
๖	หาเจดีทำนวยแมง	หาเจดีย์ทำนวยแมง
๗	หมาเต่าวาจักได้เปนพระ	หมาเต่า ^๖ ว่าได้เป็นพ-

^๑ ชาวหา = ๒๕

^๒ วัสสา = ปี

^๓ รอด = ถึง

^๔ จิม = ไกล

^๕ ไม้สะโรง = ไม้สำโรง

^๖ ศาสตราจารย์ ดร. ฮันส์ เพนธ์ อธิบายไว้ในหนังสือ “ประชุมจารึกล้านนา เล่ม ๔ : จารึกในพิพิธภัณฑสถานเชียงใหม่” ว่า แมงหมาเต่า คือแมลงปีกแข็ง ปีกมีสีเหลือง หรือแดง มีจุดสีดำเล็กๆ อาจจะคล้าย หรือเป็นอันเดียวกันกับเต่าทองของภาคกลาง ประเทศไทย

๘	ญาท้าวชาก่านจักได้ประ	ญาท้าวชาก่าน จะได้ประ-
๙	จุฑาตุตตะถาคะตะไนที่	จุฑาตุตตะถาคตไนที่
๑๐	นีมะหาราชะเจ้าชยงใหม่	นีมะหาราชเจ้าเชียงใหม่
๑๑	หีสางพระหานหลังนี้ะ	หือ ^๗ สร้างพระ(วิ)หารหลังนี้
๑๒	หีสมนั้วาพระเจ้ามาอยู่	หือสมอันว่าพระเจ้า ^๘ มาอยู่
๑๓	ที่นี้ทำนวยะปีดับเร้าะ	ที่นี้ทำนวยปีดับเร้าะ-
๑๔	(ดิ)นเจ็ดแรมสี่คำเม้งวั	(ดิ)นเจ็ด แรมสี่คำ เม้งวั-
๑๕	นพุดไทกัตเป้ลาติดดี	นพุด ไทยกัตเป้า ดิถึ
๑๖	สามนาที่สามสิบสอง	สามนาที่ สามสิบสอง
๑๗	วิกสิบเจ็ดนาที่(ช)าวเจ้	ฤษสิบเจ็ด นาที่(ช)าวเจ้-
๑๘	คโยกคะไนสิบแปดนา	คโยคไนสิบแปด นา-
๑๙	ที่สิบสามญามแถร	ที่สิบสาม ยามแถร
๒๐	ทย่งวันสามบาดน้ำ	เทีย่งวัน สามบาตรน้ำ
๒๑	นาที่ - - - - - น	นาที่ - - - - -

สรุปเนื้อหาโดยสังเขปได้ว่า ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๒๕ ปี ได้เสด็จพระดำเนินเทศนามาแต่เมืองวิเทหะจนถึงแคว้นแห่งพุเพียง เมื่อเสด็จถึงต้นลำโรงตรงมหาเจดีย์ทรงทำนายแมงหมาเต่าว่าจะได้เป็นพญาเท้าชาก่านและจะได้บรรจุพระธาตुพระตถาคต ณ พระมหาเจดีย์แห่งนี้และเมื่อถึงปีดับเร้า(ดิ)นเจ็ด แรมสี่คำ เม้งวันพุด ไทยกัตเป้า ดิถึ สามนาที่ สามสิบสอง ฤษสิบเจ็ด นาที่(ยี่สิบ)เจ็ด โยคไนสิบแปด นาที่สิบสาม ยามแถรเทีย่งวัน สามบาตรน้ำ กษัตริย์เชียงใหม่ทรงให้สร้างพระวิหารหลังนี้ (น่าจะหมายถึงวิหารที่วัดพระธาตุแคว้น) ให้สมกับที่พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมาประทับพักที่นี่

ความน่าสนใจของเนื้อหาจารึกบนแผ่นไม้กระดาน วัดพระธาตุแคว้น

จากข้อความในจารึกจะปรากฏเนื้อหาสำคัญ ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ กล่าวถึงการเสด็จดำเนินมาเยือนแคว้นแห่งพุเพียงของพระพุทธเจ้า ส่วนที่ ๒ กล่าวถึงคำทำนายถึงพญาเท้าชาก่านหรือ พญากานเมือง กษัตริย์เมืองบัว ผู้ปกครองเมืองน่าน และส่วนที่ ๓ กล่าวถึงประวัติการสร้างวิหารวัดพระธาตุแคว้นโดยกษัตริย์เชียงใหม่ เนื้อหาสำคัญ ๓ ส่วนนี้นับเป็นข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์ของภูมิภาคนี้ที่มีความเชื่อมโยงกันระหว่างเมืองโบราณต่างๆ ของล้านนา อย่างไรก็ตาม

^๗ หือ = ให้

^๘ พระเจ้า ในที่นี้ หมายถึงพระพุทธเจ้า

ดี เนื้อหาทั้งหมดนี้มีกล่าวถึงไว้ในตำนานพระธาตุแช่แห้ง ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ และตำนานเมืองน่าน หากค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไปก็น่าจะได้ข้อมูลที่น่าสนใจอีกมากมายยาวไกลทีเดียว

เอกสารอ้างอิง

ฮันส์ เพนธ์, “๑.๗.๒.๑ วัดพระธาตุแช่แห้ง พ.ศ. ๒๑๒๘,” ใน ประชุมจารีกล้านนา เล่ม ๔ : จารึกใน
พิพิธภัณฑสถาน เชียงใหม่ (เชียงใหม่ : คลังข้อมูลจารีกล้านนา สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓), ๒๔๗-๒๗๓.